

**Posudek vedoucího na diplomovou práci Anežky Valentové
„VÝZNAM VELEHRADSKÝCH POUTÍ V RÁMCI ČESKÝCH MODERNÍCH DĚJIN.“**

Bc. Anežka Valentová napsala historicko-sociologickou práci empiricko-analytického charakteru s názvem „Význam velehradských poutí v rámci českých moderních dějin“. Prezentuje v ní výsledky svého výzkumu velehradských poutí, kterým navazuje na výsledky všešlé z její bakalářské práce. Vzhledem k počtu stránek, existenci poznámkového aparátu, počtu citovaných knih, kvantitě používaných zdrojů i metod výzkumu a vzhledem ke kvalitě redakce a argumentace hodnotím tuto práci jako odpovídající kritériím magisterské práce.

„Tuto náboženskou tradici pojmám jako tzv. sociální drama. Poutnictví má v tomto pojetí kohesivní funkci a zároveň může vystupovat jako platforma pro vyjádření společenských a politických zájmů. Zaměřuji se na příklad velehradských poutí v období od poloviny 19. století do konce 80. let 20. století, který sleduji na podkladě archivních pramenů. [...] V období První republiky se na velehradských poutích prezentuje stát a církev k vyjádření nově katolicky pojaté národní identity, zatímco v období komunismu zde na prvním místě vystupuje protistátní diskurs na pozadí snah o manifestaci režimní ideologie“ (in Abstrakt)

Jak rozumět pouti? Má ta sociální instituce svou podobou, vliv na obsah, který reprezentuje? Velehradské pouti jsou samozřejmě o katolickém obsahu. Ale v různých obdobích je ztotožněn s různými jinými ideologickými postoji: Antinárodní (za Habsburků), katolicko-národní (v meziválečném období), protistátní.

Práce je rozdělena do čtyř částí: Charakteristika poutnictví, Cyrilometodějský kult a jeho odkaz, Velehradské poutě v kontextu formování národní identity a Totalitní režimy a náboženství (poznámám tady, že „totalitní“ tady není užíván jako vědecký termín, ale tak, jak je používán třeba v názvu USTRU). Druhá, třetí a čtvrtá část odpovídají různým obdobím analyzování. Je trochu škoda, že tato práce končí právě v roce 1989 a ne v současnosti, diplomantka však zpracovávala práci o rozsahu magisterské, nikoliv diplomové práce, takže toto omezení je pochopitelné a akceptovatelné.

V praktické části práce vychází diplomantka z archivních pramenů. Avšak když tvrdí, že „od těchto dokumentů očekávám větší objektivitu než např. z periodického tisku“ (str. 4), měla by výběr přesvědčivěji odargumentovat, toto tvrzení působí spíše jako intuice či vlastní přesvědčení. Autorka ke zpracování archivního materiálu používá metodu kvalitativní obsahové analýzy (s.4). Na prvním místě se zaměřuje na instituce, které pouti realizovaly, tedy na správu Velehradu, příslušné církevní orgány a cyrilometodějské spolky. V období komunismu byla činnost těchto složek potlačena a převedena pod agendu státních orgánů, proto se v tomto období zaměřuje na archivní prameny státní správy. Výběr archivních materiálů provádí diplomantka na základě věcné a lokální příslušnosti státních orgánů. V posledním kroku čerpá z místních kronik (Pamětní kniha farnosti velehradské a Kronika Velehrad). Pro analýzu období 19. století se opírá o jediné dostupné sekulární (sekundární?; str. 4) zdroje.

Autorka se ve své diplomové práci opírá o Turnurovské paradigma. Citace jsou pestré a bohaté (cituje relevantní zdroje od Zubrzyckého po Holého). Diplomantka se snaží propojit vnitřní zážitek s poutnictvím s analýzou proměny kontextu. Pro vysvětlení makrokontextu se opírá mj. o teorii nacionalismu, protože toto propojení je velmi podařené, což není samozřejmostí. Po meziválečném období analyzuje diplomantka vývoj velehradských poutí od poutí jako centra zemské identity až k jeho národnímu a všeslovanskému rozměru. (s.78) Národní prvek velehradských poutí je tedy možné vysvětlit jako „důsledek orientace nacionalismu na náboženské symbolické struktury, a spolu s tím je možné konstatovat, že religiozita nadále přežívala pod antiklerikálním nátlakem liberálního myšlení“ (s. 83)

Propojení makrokontextu s osobním zážitkem činí prostřednictvím konceptu sociálního dramatu, se kterým pracuje při studiu rituálu, pod. jako Turner (1975) a v neposlední řadě Zubrzycki (2014). Náboženské obřady mají na jednu stranu kohesivní funkci, zároveň ale představují prostor pro kulturní a politický konflikt. Ale „primát církve nad symbolickou strukturou zůstává u velehradských poutí stále přítomný, proměňuje se ale prostor, který je zde dán jiným diskursem“ (s.123)

Pokud by se autorka rozhodla doplnit práci o současný rozměr posledních 30 let, stálo by za to uvažovat o její publikaci; eventuálně by se téma mohlo prohloubit během případného studia doktorského programu. Bylo by však třeba opravit druhořadé formální nedostatky, např. ve struktuře obsahu, pro koherenci textu.

Bez ohledu na uvedené námítky a připomínky považuji tuto práci za hodnotnou a velmi zajímavou. Autorka prokázala schopnost syntézy a tematizace i schopnost používání socio-historických metod. Četba její práce je také příležitostí, jak poznat neprozkoumaný fenomén důležité české kulturní instituce. Proto navrhuji hodnotit práci jako výbornou.

Otázka k obhajobě:

Jak se změnil metadizkurs pouti po roce 1989? Jedná se zde o kontinuitu nebo diskontinuitu s meziválečným obdobím?